

WITAMY W GLASGOW

wersja polska

Polish

WITAMY W GLASGOW

Rada Miasta Glasgow wita Cię

Niniejszy pakiet informacyjny przeznaczony jest dla obywateli polskich, którzy przybyli do Glasgow w celu podjęcia pracy.

Zawiera on podstawowe informacje na temat Twoich praw i obowiązków podczas pobytu w Glasgow. Podaje on również numery telefonów oraz miejsca, do których możesz się udać w celu otrzymania bardziej szczegółowych informacji. Więcej informacji na temat Glasgow możesz znaleźć na stronie internetowej:

www.glasgow.gov.uk

W każdej bibliotece możesz korzystać z bezpłatnego dostępu do Internetu.

Jeżeli nie podano inaczej, wszystkie usługi wyszczególnione w niniejszym pakiecie informacyjnym są bezpłatne i poufne.

Mamy nadzieję, że będziesz zadowolony/zadowolona ze swojego pobytu i pracy w Glasgow.

Zastrzeżenie: chociaż dołożyliśmy wszelkich starań, aby zapewnić poprawność informacji zawartych w niniejszym pakiecie, nie możemy zagwarantować braku błędów. Informacji tych nie należy traktować jako wykładni obowiązującego prawa. Proszę pamiętać, że numery telefonów, koszty oraz inne informacje mogą ulec zmianom.

Glasgow City Council (Rada Miasta Glasgow)
Corporate Policy (Polityka Korporacyjna)
City Chambers
Glasgow
G2 1DU

Tel: 0141 287 4604

lipiec 2006.

fotografie: www.seeglasgow.com

Spis treści

Rozdział 1	Niektóre fakty o Szkocji i Glasgow	4
Rozdział 2	Uzyskiwanie pomocy w swoim własnym języku	8
Rozdział 3	Nauka języka angielskiego	10
Rozdział 4	Praca	12
	1. Informacje ogólne	
	2. Szukanie pracy	
	3. Twoje prawa w pracy	
Rozdział 5	Zakwaterowanie	22
	1. Szukanie mieszkania	
	2. Życie w społeczności lokalnej	
	3. Podatek lokalny od nieruchomości	
	4. Bezpieczeństwo pożarowe	
Rozdział 6	Zdrowie	34
Rozdział 7	Usługi dla kobiet	40
Rozdział 8	Dzieci i młodzież	44
Rozdział 9	Szkolnictwo i edukacja	46
Rozdział 10	Bezpieczeństwo	52
	1. Policja i przestępstwa	
	2. Prowadzenie pojazdu	
Rozdział 11	Biblioteki	56
Rozdział 12	Prawo pobytu w Wielkiej Brytanii	58
Rozdział 13	Powrót do kraju	59
Rozdział 14	Dodatkowe porady i informacje	60
	Notatki	61

Niektóre fakty o Szkocji i Glasgow

Szkocja to kraj wchodzący w skład Wielkiej Brytanii. Obowiązujący ustrój to demokracja, a władzę wykonawczą sprawuje rząd z siedzibą w Londynie. Utworzony został osobny Parlament Szkocki z siedzibą w Edynburgu, który zajmuje się pewnymi aspektami działalności rządu, takimi jak edukacja i zdrowie.

Każdy okręg wybiera posła do parlamentu brytyjskiego, szkockiego oraz Parlamentu Europejskiego. Zapytaj w swojej lokalnej bibliotece o informacje na temat sposobu skontaktowania się z posłami z Twojego okręgu.

Ludność Szkocji wynosi 5 milionów. Stolicą jest Edynburg, a największym miastem Glasgow (600 tys. mieszkańców). Ludność Glasgow jest zróżnicowana etnicznie, jedna osoba na 20 pochodzi z mniejszości etnicznych, wliczając w to rosnącą społeczność polską.

Miasto Glasgow, położone nad rzeką Clyde, było długo znane jako główny ośrodek przemysłowy. Większość przemysłu ciężkiego została zlikwidowana i obecnie miasto jest znanym ośrodkiem handlowym i kulturalnym. Jak w większości miast, niektóre dzielnice są biedne, inne są bogate i dobrze prosperują. Podejmuje się wiele działań służących rozwojowi gospodarki miasta, szczególnie w zubożałych rejonach, oraz promocji tolerancji i wzajemnego zrozumienia.

Władzę w Glasgow sprawuje Rada Miasta. Jest ona odpowiedzialna za codzienną organizację funkcjonowania miasta – wszystkiego, począwszy od szkół, poprzez wywóz śmieci, a skończywszy na muzeach. Główne decyzje są podejmowane przez Radę, tj. organ składający się z wybranych przedstawicieli. Każdy okręg posiada swojego własnego przedstawiciela, zwanego radnym (councillor). Możesz skontaktować się ze swoim radnym, jeżeli są jakiegokolwiek sprawy dotyczące działalności Rady, które Cię szczególnie interesują. W lokalnej bibliotece możesz dowiedzieć się, kto jest Twoim radnym oraz jak się z nim skontaktować.

Klimat

Miasto Glasgow położone jest na tej samej szerokości geograficznej co Moskwa, ale posiada dość stabilny klimat z ciepłymi latami i łagodnymi zimami. Glasgow (i zachodnia część Szkocji) jest zwykle bardziej pochmurne (i deszczowe), ale cieplejsze niż pozostałe części Szkocji. Zimą potrzebne jest ciepłe, nieprzemakalne ubranie i buty.

Waluta

Waluta to funt szterling (oznaczany symbolem £), który dzieli się na 100 pensów (p). Euro nie jest powszechnie akceptowane.

Zasilanie elektryczne

Zasilanie: standardowe napięcie wynosi 240 V AC, 50 Hz.

Telefon

Większość telefonów publicznych przyjmuje monety (10 p, 20 p, 50 p, 1 GBP), przy minimalnej opłacie 20 p. Wiele z nich przyjmuje także karty telefoniczne oraz umożliwia dostęp do poczty elektronicznej i Internetu. Telefonowanie pod numery 0800, 0808 i 999 (numer alarmowy) z telefonów publicznych jest bezpłatne.

Służby awaryjne

W nagłym przypadku dzwoń pod numer 999 z dowolnego telefonu. Telefonowanie pod ten numer jest bezpłatne. Powiedz operatorowi, z którą służbą chcesz się połączyć: straż pożarna, policja lub pogotowie ratunkowe. Podaj adres pod jakim pomoc jest potrzebna oraz swoje imię i nazwisko.

Poczta

W urzędach pocztowych sprzedawane są znaczki pocztowe, karty telefoniczne i karty na energię elektryczną oraz wymieniana jest waluta. Dostępne są druki na abonament telewizyjny, prawo jazdy i podatek samochodowy. Poczta oferuje także usługi bankowe takie jak opłacanie rachunków i wysyłanie pieniędzy za granicę. Urzędy pocztowe są czynne: poniedziałek – piątek w godz. 9.00–17.30, a w soboty 9–12.30 (główny urząd pocztowy przy St Vincent Place jest otwarty do godz. 17.30 w soboty).

Banki

Do otwarcia rachunku bankowego wymagane jest potwierdzenie tożsamości, adresu i zatrudnienia. Niektóre banki oferują lepsze warunki od innych, dlatego przed otwarciem rachunku warto porównać oferty w różnych bankach.

Prowadzenie pojazdu

Do prowadzenia pojazdu wymagane jest ważne prawo jazdy oraz właściwe ubezpieczenie (patrz strona 54).

Czas

Obowiązujący czas to średni czas Greenwich (GMT). „AM” oznacza przed południem, a „PM” - po południu. Zegary są przestawione o godzinę do przodu od końca marca do końca października. W większości rozkładów jazdy publicznych środków transportu stosuje się 24-godzinny system czasu.

TV

Jeżeli posiadasz telewizor, musisz zapłacić abonament telewizyjny. Wysokość abonamentu zależy od tego czy telewizor jest kolorowy, czy czarno-biały. Abonament telewizyjny możesz opłacić na pocztę. Jeżeli nie opłacisz abonamentu, możesz zostać ukarany/ukarana mandatem w wysokości 1 tysiąca GBP. Jeżeli jesteś lokatorem, a telewizor stanowi własność właściciela domu, wówczas właściciel domu musi opłacić abonament telewizyjny.

Wagi i miary

Obowiązuje system metryczny, ale system niemetryczny jest również powszechnie stosowany. Odległości są wyrażane w milach. Żywność, napoje oraz benzyna są sprzedawane w jednostkach metrycznych.

Biblioteki

Biblioteki znajdują się we wszystkich dzielnicach (patrz strona 56). Wypożyczają one bezpłatnie książki swoim członkom. Biblioteki posiadają również lokalną i krajową prasę, książki do słuchania, płyty DVD i CD. Wszystkie biblioteki oferują bezpłatny dostęp do Internetu. Biblioteki są dobrym źródłem informacji na temat wydarzeń lokalnych. Aby znaleźć swoją najbliższą bibliotekę, zajrzyj na stronę www.glasgow.gov.uk lub zadzwoń pod numer 0141 287 2999.

Dokąd pójść i jak spędzić wolny czas w Glasgow

W Glasgow znajduje się wiele muzeów i galerii, parków, basenów oraz ośrodków sportowych. Większość muzeów jest bezpłatna. Więcej na temat tego, jak spędzić wolny czas w Glasgow oraz jak podróżować po mieście możesz dowiedzieć się w swojej bibliotece oraz na stronie internetowej: www.glasgow.gov.uk

Bezpłatny Internet

W swojej lokalnej bibliotece możesz uzyskać bezpłatny dostęp do Internetu.

Uzyskiwanie pomocy i informacji w swoim języku ojczystym

Instytucje takie jak policja, służba zdrowia oraz rada miasta powinny zapewnić **bezpłatną** pomoc tłumaczy podczas korzystania z ich usług. Poproś o taką pomoc, jeżeli nie mówisz po angielsku. Możesz poprosić o zorganizowanie usług tłumacza tej samej płci co Ty.

Agencja tłumaczeniowa **Glasgow Translation and Interpreting Service** oferuje tłumaczenie dokumentów. Koszt usługi zależy od rodzaju tłumaczenia.

pisemne i ustne usługi tłumaczeniowe (Glasgow Translation and Interpreting Service)

Napiershall Street Centre
39 Napiershall Street
G20 6EZ
Tel: 0141 341 0019

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

Nauka języka angielskiego

Dla osób chcących nauczyć się lub udoskonalić język angielski organizowane są kursy językowe.

Głównymi miejscami nauki języka angielskiego są szkoły dalszego kształcenia (Colleges of Further Education, FE). Często organizują one kursy w lokalnych ośrodkach kultury.

Informacje na temat wszystkich kursów języka angielskiego - tzw. ESOL (język angielski dla obcokrajowców) w Glasgow dostępne są w spisie na stronie www.glasgowesol.co.uk lub www.diverseroutes.co.uk

Następujące szkoły dalszego kształcenia i uniwersytety w Glasgow i okolicach oferują kursy języka angielskiego dla obcokrajowców - ESOL. Dla uczących się istnieje możliwość uzyskania dofinansowania oraz innej formy wsparcia.

Anniesland College 0141 357 3969
www.anniesland.ac.uk

Cardonald College 0141 272 3333
www.cardonald.ac.uk

Central College of Commerce 0141 552 3941
(szkoła handlowa)
www.centralcollege.ac.uk

Clydebank College 0141 951 2122
www.clydebank.ac.uk

Glasgow College of Nautical Studies 0141 565 2500
(szkoła studiów morskich)
www.glasgow-nautical.ac.uk

Glasgow Metropolitan College 0141 566 6222
www.glasgowmet.ac.uk

John Wheatley College 0141 778 2426
www.jwheatley.ac.uk

Langside College
www.langside.ac.uk

0141 649 4991

North Glasgow College
www.north-gla.ac.uk

0141 558 9001

Reid Kerr College
www.reidkerr.ac.uk

0141 581 2222

Stow College
www.stow.ac.uk

0141 332 1786

University of Glasgow
www.efi.acts.gla.ac.uk

0141 330 2000

University of Paisley
www.paisley.ac.uk

0141 848 3000

University of Strathclyde
www.strath.ac.yk/eltd

0141 552 4400

Praca

1. Informacje ogólne

Program Rejestracji Pracowników (Worker Registration Scheme)

Najpóźniej w ciągu miesiąca od podjęcia pracy w Wielkiej Brytanii musisz zarejestrować się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (Home Office) w ramach **Programu Rejestracji Pracowników**. Program ten obejmuje obywateli Czech, Estonii, Węgier, Łotwy, Litwy, Polski, Słowacji i Słowenii.

Rejestracja jest ważna, ponieważ daje Ci więcej praw w pierwszym roku pobytu w Wielkiej Brytanii oraz jest ona wymagana jeżeli będziesz chciał/chciała uzyskać pozwolenie na pobyt w celu pozostania tu na dłużej (patrz strona 58).

Jak się zarejestrować

Aby otrzymać formularz zgłoszeniowy, należy zatelefonować pod numer 08705 210 224. Formularz oraz informacje można również otrzymać na stronie internetowej www.workingintheuk.gov.uk lub www.ind.homeoffice.gov.uk

Formularz powinien być wypełniony przez pracownika i jego pracodawcę. Wraz z formularzem należy dostarczyć:

- list od pracodawcy potwierdzający, że obecnie pracujesz,
- 2 fotografie paszportowe
- paszport/dowód tożsamości
- 70 GBP (przekaz pocztowy, czek lub płatność kartą kredytową - prosimy nie przysyłać gotówki)

Musisz się zarejestrować w ciągu miesiąca od podjęcia pracy, gdyż w przeciwnym razie Twoje zatrudnienie będzie nielegalne. Za każdym razem gdy zmieniasz swojego pracodawcę, musisz się ponownie rejestrować.

W przypadku samozatrudnienia, należy się zarejestrować możliwie jak najszybciej w Królewskim Urzędzie Podatkowym i Celnym (HM Revenue and Customs) dzwoniąc pod numer 0845 9154515.

Podatek

Po rozpoczęciu pracy musisz płacić **podatek dochodowy**. Otrzymasz kod podatkowy. Jest on stosowany do obliczenia wysokości podatku, który należy zapłacić. Twój pracodawca ma obowiązek odprowadzać podatek dochodowy od Twoich zarobków do Urzędu Skarbowego (Inland Revenue). Po podjęciu pierwszej pracy w Wielkiej Brytanii prawdopodobnie będziesz płacić podatek według stawki tymczasowej do czasu uzyskania własnego kodu podatkowego. Po powrocie do kraju będziesz mógł/mogła starać się o zwrot części podatku.

Ubezpieczenie społeczne

Do legalnej pracy wymagany jest **numer ubezpieczenia społecznego** (national insurance number). Aby go uzyskać, zadzwoń pod numer 0845 6000643. Możesz również zwrócić się do najbliższego biura pracy Jobcentre Plus/Jobcentre (patrz strona 16/17). Możesz zadzwonić, aby uzgodnić termin rozmowy. Na rozmowę zabierz ze sobą dowód tożsamości oraz zaświadczenie o zatrudnieniu.

Każdy pracownik musi płacić **składki na ubezpieczenie społeczne** (national insurance). Składki te stanowią pewien rodzaj podatku, który zapewnia ludziom prawo do pewnych świadczeń państwowych, takich jak zasiłek chorobowy. Twój pracodawca powinien odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne od Twoich zarobków do Urzędu Skarbowego.

Twój numer ubezpieczenia społecznego to niepowtarzalny numer identyfikacyjny. Jest on wykorzystywany do rejestrowania składek wpłacanych w Twoim imieniu oraz jest numerem referencyjnym dla świadczeń państwowych.

Niektórzy pracodawcy mogą oferować pracę bez opłacania ubezpieczenia społecznego i podatku. Jest to niezgodne z prawem i należy podejrzewać, że tacy pracodawcy nie są uczciwi.

Jeżeli nie pracujesz legalnie i nie płacisz podatków, będziesz miał/miała trudności w uzyskaniu ochrony zatrudnienia lub pomocy od państwa w razie choroby lub utraty pracy.

Jest wiele możliwości zatrudnienia w Glasgow, wliczając w to telefoniczne centra obsługi klientów oraz hotele i kawiarnie. Są możliwości zatrudnienia osób, które posiadają odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Niedobory występują w takich zawodach jak hydraulik, stolarz i elektryk.

Kwalifikacje

Jeżeli potrzebujesz sprawdzić równoważność kwalifikacji tzn. czy Twoje kwalifikacje zawodowe są honorowane w Wielkiej Brytanii, skontaktuj się z Centrum Informacyjnym Uznawalności Kwalifikacji (NARIC) pod numerem telefonu 0870 990 4088 lub sprawdź na stronie www.naric.co.uk. Zaświadczenie potwierdzające równoważność kwalifikacji kosztuje około 30 GBP. Jeżeli chodzi Ci jedynie o informacje, zadzwoń na infolinię British Council pod numer 0161 957 7755, a baza danych NARIC zostanie przeszukana dla Ciebie.

Szukanie pracy

Pracę w Glasgow możesz znaleźć zwracając się bezpośrednio do pracodawców, kontaktując się z prywatnymi agencjami zatrudnienia oraz odwiedzając biura pracy Jobcentre Plus/Jobcentre (patrz poniżej).

Jobcentre Plus: podlega Departamentowi Zatrudnienia, Emerytur i Rent (Department for Work and Pensions). Oferuje pomoc i porady w sprawie zatrudnienia i szkoleń oraz informacje na temat wolnych miejsc pracy. Aby dowiedzieć się jak Jobcentre Plus może Ci pomóc oraz uzyskać aktualne informacje i wiadomości o pracy w Wielkiej Brytanii, udaj się do najbliższego biura.

Więcej informacji możesz znaleźć na stronie www.jobcentreplus.co.uk lub zadzwonić na linię Jobseeker Direct pod numer 0845 6060234 i porozmawiać z doradcą

Agencje zatrudnienia: w Glasgow działa wiele prywatnych agencji zatrudnienia. Dane tych agencji znajdziesz w Internecie. Prywatne agencje zatrudnienia nie powinny pobierać opłat za znalezienie pracy.

Prasa: miejsca pracy są ogłaszane w prasie wydawanej w Glasgow oraz na stronach internetowych poszczególnych gazet. Przykładami są Evening Times, The Herald, Sunday Mail i Daily Record. Prasę możesz czytać bezpłatnie w każdej bibliotece oraz na stronach internetowych.

Internet: jest wiele internetowych stron rekrutacyjnych (na przykład s1jobs).

Targi pracy: Zwracaj uwagę na targi pracy. Są one reklamowane w prasie, w biurze pracy Jobcentre Plus oraz radiu.

Ogłoszenia: sprawdzaj okna wystawowe lokalnych sklepów oraz tablice ogłoszeń w sklepach, kawiarniach i supermarketach.

Informacje dotyczące prowadzenia własnej działalności gospodarczej można uzyskać w biurze pracy Jobcentre Plus lub agencji ds. przedsiębiorczości - Scottish Enterprise Glasgow, Atrium Court, 50 Waterloo Street, Glasgow G2 6HQ
Tel: 0141 204 1111, www.scottish-enterprise.com

Jobcentre Plus

Jobcentre Plus jest miejscem, w którym uzyskasz poradę na temat pracy i świadczeń państwowych. Jest kilka biur pracy Jobcentre i odrębne Biuro Opieki Społecznej (świadczenia).

Biura Jobcentre Plus

Anniesland	21 Herschell Street G13 1HT	0141-950-5100
Bridgeton	9 Muslin Street G40 4AZ	0141-551-3000
Easterhouse	Shandwick Street G34 9DR	0141-800-6000
Govan	779-787 Govan Road G51 3JY	0141-800-6400
Hillington	Queen Elizabeth Avenue G52 4TJ	0141-800-6500
Langside	152-158 Battlefield Road G42 9JT	0141-800-3100
Maryhill	1460-1470 Maryhill Road G20 9DH	0141-800-2400
Newlands	8 Coustonholm Road G43 1SS	0141-636-8100
Parkhead	1181 Duke Street G31 5NW	0141-800-3000
Partick	20 Benalder Street G11 6QN	0141-337-7100
Shawlands	118-122 Kilmarnock Road G41 3NF	0141-800-3600
Shettleston	955 Shettleston Road G32 7NY	0141-532-8500
Springburn	200 Atlas Road G21 4DL	0141-557-4000

Biura Jobcentre

Auldhouse	43-47 Cogan Road G43 1BJ	0141-800-3900
Castlemilk	Unit 1, Castlemilk Arcade Dougrie Drive G45 9AA	0141-800-3400
Drumchapel	67 Kinfauns Drive G15 7TG	0141-800-2600
Glasgow Central	50-58 Jamaica Street G1 4HY	0141-800-3300
Glasgow City	Robert Owen House 87-97 Bath Street G2 2EE	0141-800-3200
Laurieston	101-109 Devon Place G41 1RD	0141-800-3737

Biuro Opieki Społecznej

Laurieston	159-181 Pollokshaws Road G41 1PW	0141-420-4100
------------	-------------------------------------	---------------

Porady dotyczące przysługujących praw

Każdy pracownik posiada podstawowe prawa. Prawa przysługują Ci niezależnie od tego, czy pracujesz w niepełnym wymiarze godzin (mniej niż 16 godzin tygodniowo), czy też na cały etat. Prawo pracy jest skomplikowane i przysługujące prawa zmieniają się w zależności od okoliczności. Jeżeli masz wątpliwości w jakiejś sprawie, **zwróć się o poradę**.

Dobrymi punktami wyjściowymi do uzyskania pomocy i porady są:

Projekt dotyczący pracowników zagranicznych realizowany przez Kongres Związków Zawodowych (TUC Migrant Workers Project) – patrz strona www.worksmart.org.uk lub zadzwoń pod numer 0870 600 4882 i poproś o egzemplarz ulotki „Praca w Wielkiej Brytanii – Twoje prawa”. Ulotka ta jest dostępna w języku łotewskim, węgierskim, estońskim, czeskim, słowackim i polskim.

Szkocki Kongres Związków Zawodowych (Scottish TUC), tel. 0141 337 8100 -doradza na temat tego, do jakiego związku zawodowego się zapisać oraz udziela ogólnych informacji i wsparcia.

Szkocka Organizacja ds. Niskich Wynagrodzeń (Scottish Low Pay Unit) zadzwoń pod numer 0845 602 3802 lub patrz strona www.slpw.org.uk w celu uzyskania porady dotyczącej wynagrodzenia oraz wszelkich Twoich praw w pracy.

Biuro Porad Obywatelskich (Citizens Advice Bureau)
(patrz strona 60)

Służba Doradztwa, Mediacji i Arbitrażu (ACAS) – patrz strona www.acas.org.uk lub zadzwoń pod numer infolinii 08457 47 47 47.

Twoje prawa obejmują:

Pisemne zaświadczenie: w ciągu dwóch miesięcy od rozpoczęcia pracy Twój pracodawca zobowiązany jest wydać Ci pisemne zaświadczenie zawierające szczegóły dotyczące Twojego wynagrodzenia, godzin pracy, urlopu itd. **Zanim je podpiszesz, upewnij się, czy wszystko rozumiesz.**

Odcinek wypłaty (pay slip): Twój pracodawca zobowiązany jest wręczyć Ci odcinek wypłaty do każdego wynagrodzenia. Powinien on wyszczególniać kwotę jaka została Ci wypłacona oraz kwoty, które zostały odprowadzone na podatek oraz składki ubezpieczenia społecznego (patrz strona 13).

Krajowa Płaca Minimalna (National Minimum Wage): stanowi minimum, które powinno być Ci wypłacone za każdą przepracowaną godzinę:

- od 22 lat: 5,05 GBP na godzinę (5,35 GBP od 1 października 2006)
- 18-21 lat: 4,25 GBP na godzinę (4,45 GBP)
- 16-17 lat: 3,00 GBP na godzinę (3,30 GBP)

Dla pracowników rolnych obowiązują inne płace minimalne.

Jeżeli pracodawca zapewnia Ci zakwaterowanie, może on potrącić maksymalnie 3,90 GBP dziennie (27,30 GBP tygodniowo) z Twojej płacy. Jeżeli zapewnia transport do miejsca pracy i z powrotem, może potrącić jego koszt z Twojego wynagrodzenia. Pracodawca nie może potrącać kosztu posiłków, ani przekąsek i napojów.

Jeżeli pracodawca płaci Ci mniej niż wynosi płaca minimalna, łamie on prawo.

Aby uzyskać więcej informacji, zadzwoń na infolinię płacy minimalnej pod numer 0845 6000 678 lub zajrzyj na stronę www.dti.gov.uk

Regulacje czasu pracy: przerwy na odpoczynek, urlopy, wynagrodzenie urlopowe oraz limit godzin, które można przepracować w ciągu tygodnia pracy:

- Prawo do pracy w wymiarze godzin nie przekraczającym 48 godzin tygodniowo
- 20-minutowa przerwa na odpoczynek jeżeli dzień roboczy trwa ponad 6 godzin (dłuższa przerwa jeżeli masz poniżej 18 lat)
- Płatny urlop w wymiarze 4 tygodni w ciągu roku

Zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy: Twój pracodawca musi zapewnić bezpieczeństwo i higienę w miejscu pracy.

Prawo do wstąpienia do związku zawodowego: nie możesz być dyskryminowany/dyskryminowana z powodu wstąpienia do związku zawodowego.

Prawo do wolności od dyskryminacji: nie możesz być traktowany/ traktowana mniej przychylnie od innych pracowników ze względu na rasę, płeć, niepełnosprawność, wiek, ciążę, orientację seksualną, religię czy wiarę.

Po dalsze informacje zadzwoń na infolinię „Know Your Rights” (Poznaj swoje prawa) Kongresu Związków Zawodowych (TUC) pod numer 0870 600 4882 lub do Szkockiego Kongresu Związków Zawodowych (Scottish TUC) pod numer telefonu 0141 337 8100.

Świadczenia pracownicze

Jeżeli zachorujesz lub zajdziesz w ciążę w okresie zatrudnienia, przysługuje Ci zasiłek chorobowy (sick pay) lub zasiłek macierzyński (maternity pay). Uzyskanie tych świadczeń zależy od indywidualnych okoliczności oraz od składek ubezpieczenia społecznego, które wpłaciłeś/wpłaciłaś.

Jeżeli Twoje wynagrodzenie jest niskie, możesz również ubiegać się o zasiłek mieszkaniowy (housing benefit), zasiłek na podatek lokalny (council tax benefit) oraz zapomogę dla osób pracujących (working tax credit).

Aby mieć prawo do powyższych świadczeń, musisz zarejestrować się w ramach Programu Rejestracji Pracowników oraz opłacać składki ubezpieczenia społecznego.

Twoje lokalne biuro pracy Jobcentre Plus/Jobcentre może udzielić Ci więcej informacji na temat tych świadczeń oraz sposobu w jaki należy się o nie ubiegać.

Inne świadczenia państwowe

Po przepracowaniu ponad 12 miesięcy w Wielkiej Brytanii masz prawo do takiej samej pomocy jak obywatele brytyjscy. Obejmuje to takie świadczenia państwowe, jak zasiłek dla osób poszukujących pracy (jobseekers allowance), jeżeli jesteś zdolny/zdolna do pracy, ale nie masz zatrudnienia oraz zasiłek dla osób o niskich dochodach (income support) lub zasiłek chorobowy (incapacity benefit), jeżeli nie jesteś zdolny/zdolna do pracy.

Twoje lokalne biuro pracy Jobcentre Plus lub Biuro Opieki Społecznej może udzielić Ci więcej informacji na temat świadczeń socjalnych oraz sposobu ubiegania się o nie (patrz strona 16/17, aby znaleźć najbliższe biuro).

PAMIĘTAJ:

Zarejestruj się w ramach Programu Rejestracji Pracowników. Choć koszt rejestracji wynosi 70 GBP, będziesz mógł/mogła legalnie pracować oraz uzyskasz więcej praw i większą ochronę.

Jeżeli znajdujesz się w Glasgow wbrew swojej woli lub jesteś zmuszany/zmuszana do pracy, która jest niebezpieczna lub uważasz, że jest nielegalna, skontaktuj się z policją.

Zakwaterowanie 1. Szukanie mieszkania

Twój pracodawca może zorganizować miejsce zamieszkania dla Ciebie. Jeżeli nie jest w stanie pomóc, istnieją różne możliwości:

Pensjonat - pokój ze śniadaniem (bed & breakfast): może być drogi, ale może rozwiązać problem zakwaterowania przez pierwsze dni.

Schroniska (hostels): takie jak Euro Hostel lub Backpackers oferują zakwaterowanie w salach sypialnych za około 14 GBP dziennie.

Informacje na temat schronisk oraz pensjonatów możesz uzyskać w biurze Informacji Turystycznej pod adresem: 11 George Square, G2 1DY, tel. 0141 204 4400, Email: enquiries@seeglasgow.com lub zajrzyj na stronę www.seeglasgow.com.

Najem od prywatnego właściciela: możesz nająć pokój, mieszkanie lub dom od prywatnego właściciela. Czynsze różnie się kształtują w zależności od lokalizacji w mieście, ale spodziewaj się zapłacić około 200-250 GBP miesięcznie plus rachunki za pojedynczy pokój we wspólnie najmowanym mieszkaniu, do 550 GBP i więcej za trzypokojowe mieszkanie. Informacje na temat domów do wynajęcia możesz znaleźć we wtorkowym wydaniu gazety Evening Times, agencjach wynajmu nieruchomości oraz w oknach wystawowych lokalnych sklepów.

Mieszkania socjalne: najmowane od towarzystwa mieszkaniowego Glasgow Housing Association, innego towarzystwa mieszkaniowego (zarejestrowanego właściciela lokali socjalnych) lub spółdzielni mieszkaniowych. Zapewniają one mieszkania po przystępnej cenie. Przed umieszczeniem Twojego nazwiska na liście oczekujących towarzystwa mieszkaniowego trzeba wypełnić podanie (możliwe, że będziesz musiał/musiła oczekiwać pewien czas, w zależności od rodzaju poszukiwanego mieszkania). Listę wszystkich towarzystw mieszkaniowych miasta Glasgow możesz otrzymać ze Szkockiej Federacji Towarzystw Mieszkaniowych (Scottish Federation of Housing Associations) ze strony internetowej www.sfha.co.uk lub pod numerem 0141 332 8113.

Zakup: możesz kupić własny dom. Ceny są zróżnicowane w zależności od lokalizacji w mieście. Przed zaciągnięciem pożyczki hipotecznej (mortgage) i kupnem mieszkania należy zasięgnąć porady.

Jeżeli jesteś bezdomny/bezdomna

W pewnych okolicznościach Rada Miasta Glasgow pomoże Ci znaleźć zakwaterowanie. Przepracowanie ponad 12 miesięcy w Wielkiej Brytanii uprawnia do otrzymania pomocy w uzyskaniu zakwaterowania. Jeżeli nie masz przepracowanych ponad 12 miesięcy, możesz mieć również prawo do pomocy, jeżeli jesteś zarejestrowany/zarejestrowana w ramach Programu Rejestracji Pracowników i pracujesz dla pracodawcy wyszczególnionego na Twoim świadectwie rejestracyjnym. W celu uzyskania informacji i porady, zadzwoń pod BEZPŁATNY numer 0800 838 502 (czynny 24 godz. na dobę) lub udaj się do ośrodka Hamish Allan Centre pod adresem 180 Centre Street lub lokalnego zespołu pomocy społecznej (Community Casework Team).

Najem od prywatnego właściciela

Większość przybywających pracowników wynajmuje prywatnie. Oto kilka kwestii, na które należy zwrócić uwagę podczas najmowania nieruchomości:

1. Właściciel domu lub mieszkania powinien być **zarejestrowany**. Oznacza to, że właściciel jest odpowiedni i spełnia pewne standardy. Możesz sprawdzić czy właściciel domu/mieszkania jest zarejestrowany dzwoniąc pod numer 0800 027 0414 lub zaglądając na stronę www.landlordregistrationscotland.gov.uk
2. Czy właściciel domu zarejestrował nieruchomość jako **House in Multiple Occupation (HMO)** - dom wynajmowany kilku lokatorom), gdy dom zamieszkują przynajmniej trzy niespokrewnione osoby, które wspólnie korzystają z toalety, łazienki lub kuchni. Możesz sprawdzić czy właściciel domu posiada licencję HMO dzwoniąc do Rady Miasta Glasgow pod numer 0141 287 4535.
3. Właściciel domu/mieszkania powinien przedstawić Ci do podpisania **umowę najmu (tenancy agreement)**. Jest to umowa, która określa obowiązki najemcy i właściciela oraz jest podpisywana przez obie strony. **Zanim ją podpiszesz upewnij się, czy wszystko rozumiesz.** Jeżeli nie masz pewności co do któregoś z punktów umowy, zwróć się o poradę do którejkolwiek z organizacji podanych na końcu niniejszego rozdziału.
4. Umowa najmu określa, co obejmuje czynsz, na przykład meble. Z pewnością czynsz **nie** będzie zawierał kosztu ogrzewania, oświetlenia czy telefonu. Umowa określa również, ile osób może mieszkać w domu oraz czy dozwolone jest trzymanie w nim zwierząt domowych.

5. Musisz przestrzegać umowy najmu. Na przykład, w domu nie może zamieszkiwać więcej osób niż określa umowa. Jeżeli złamiesz warunki umowy, właściciel domu może Cię z niego wyeksmitować.
6. Właściciel domu musi również przestrzegać umowy najmu.
7. 7. Jako najemca posiadasz zarówno prawa, jak i obowiązki. Na przykład, właściciel domu musi zapewnić, że dom jest wiatroszczelny i wodoszczelny oraz nadaje się do zamieszkania, zanim się do niego wprowadzisz. Do obowiązków właściciela należy wykonywanie remontów kapitalnych. Jednakże, Twoim obowiązkiem jest utrzymywanie domu w czystości i odpowiednim porządku. Dotyczy to również terenu wokół domu (patrz strona 27).
8. Jeżeli jesteś najemcą, właściciel domu nie może Cię tak łatwo wyeksmitować. Najemca jest chroniony przez prawo. Ochrona zależy od rodzaju podpisanej umowy najmu oraz Twoich okoliczności. W przypadku jakichkolwiek problemów z właścicielem domu lub groźby eksmisji, należy się **zwrócić o poradę**. W tym celu możesz skontaktować się z organizacjami wymienionymi w tym rozdziale.

Płacenie czynszu

Możliwe, że konieczne będzie wpłacenie **kaucji**: kaucji rezerwacyjnej, którą płacisz gdy decydujesz się nająć nieruchomość i/lub kaucję zabezpieczającą na pokrycie ewentualnych szkód lub braków. **Zanim cokolwiek wpłacisz lub się wprowadzisz**, sprawdź stan domu i listę wyposażenia ze stanem faktycznym. Kaucja wynosi zazwyczaj równowartość jednomiesięcznego czynszu i właściciel powinien ją zwrócić w całości po Twojej wyprowadzce pod warunkiem, że dom znajduje się w takim samym stanie, jak w momencie wprowadzenia się i wszystkie rachunki są opłacone.

Oprócz czynszu należy płacić **podatek lokalny (council tax)** (patrz strona 29).

Porady i informacje

W celu uzyskania bezpłatnej porady i informacji na temat zakwaterowania, skontaktuj się z najbliższym zespołem pomocy społecznej (patrz strona 26), Ośrodkiem Pomocy dla Bezdomnych *Shelter* lub Biurem Porad Obywatelskich. Poproś o tłumacza, jeżeli nie mówisz po angielsku.

Rada Miasta Glasgow opracowała przydatny poradnik mieszkaniowy „Housing Options” (Możliwości zakwaterowania) dostępny na stronie www.glasgow.gov.uk/housingoptions

Ośrodek Pomocy dla Bezdomnych *Shelter* (Shelter Housing Aid Centre)

First Floor Suite 2, Breckenridge House

274 Sauchiehall Street, G2 3EH

Tel: 0844 8935560

www.shelter.org.uk

W celu uzyskania pilnych porad dzwoń na infolinię Shelter pod numer: 0808 800 4444 (bezpłatny numer czynny 24 godz. na dobę)

Centralne Biuro Porad Obywatelskich w Glasgow (Glasgow Central Citizen's Advice Bureau)

48 Albion Street, G1 1LH

Tel: 0141 552 5556

www.adviceguide.org.uk

Bezpośrednie Porady Obywatelskie dostępne są telefonicznie pod numerem:

0844 848 9600 oraz na stronie www.citizensadvice.org.uk

Pomoc Społeczna:

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu zachód (Community Casework Team West)

52/54 Dunkenny Square, Drumchapel, G15 8NB
Tel: 0141 287 3158

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu północny zachód (Community Casework Team North West)

35 Church Street, G11 5JT
Tel: 0141 276 3184

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu północ (Community Casework Team North)

30 Mansion Street, G22 5SZ
Tel: 0141 276 6169

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu wschód (Community Casework Team East)

33 Burnmouth Road, G33 4ST
Tel: 0141 276 6153

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu północny wschód Community Casework Team North East

33 Burnmouth Road, G33 4ST
Tel: 0141 276 6153

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu południowy wschód (Community Casework Team South East)

1st Floor, TwoMax Building, 187 Old Rutherglen Road, G5 0RE
Tel: 0141 276 8201

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu południe (Community Casework Team South)

1st Floor, TwoMax Building, 187 Old Rutherglen Road, G5 0RE
Tel: 0141 276 8201

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu Greater Pollok (Community Casework Team Greater Pollok)

27 Brockburn Road
Pollok, G53 5BG
Tel: 0141 287 1588

lokalny zespół pomocy społecznej rejonu południowy zachód (Community Casework Team South West)

299/301 Shieldhall Road
Govan, G51 4HB
Tel: 0141 880 9936

Zakwaterowanie **2. Życie w społeczności lokalnej**

Do udanego życia w społeczności konieczne jest to, aby każdy mieszkaniec Glasgow dbał o swoje otoczenie i miał dobre stosunki z sąsiadami oraz innymi ludźmi w okolicy. Oto kilka podstawowych zasad dotyczących życia w społeczności:

Dbanie o swój dom

Ważną rzeczą jest dbanie o swój dom i utrzymywanie go w czystości oraz w dobrym stanie.

Nie należy użytkować swojego domu jako warsztatu lub magazynu do przechowywania np. sprzętu elektrycznego.

Przeludnienie

Na każdą sypialnię w Twoim domu nie może przypadać więcej niż 2 osoby. Dlatego, jeżeli w Twoim domu są 3 sypialnie, powinno w nim mieszkać nie więcej niż 6 osób. (Jedna osoba dorosła odpowiada 2 dzieciom w wieku poniżej 10 lat). Jeżeli Twój dom będzie przeludniony, spowoduje to problemy w zakresie bezpieczeństwa i współżycia z sąsiadami. Ponadto, przeludnienie oznacza złamanie warunków umowy zawartej z właścicielem i możesz zostać eksmitowany/eksmitowana.

Życie w mieszkaniu

Jeżeli przebywasz w Glasgow, prawdopodobnie mieszkasz w mieszkaniu czynszowym. Życie w domu z mieszkaniem czynszowym będzie przebiegać bezproblemowo, jeżeli będziesz mieć wzgląd na sąsiadów.

Czyszczenie schodów: do Twoich: obowiązków, a nie właściciela mieszkania, należy czyszczenie wspólnych schodów. Musisz utrzymywać schody oraz podest swojej kondygnacji w czystości zgodnie z przypadającą kolejnością sprzątnięcia

Hałas: ponieważ hałas rozchodzi się we wszystkich kierunkach, należy przestrzegać ciszy od godziny 11 w nocy do 9 rano oraz nie hałasować zbyt w innych porach, szczególnie w niedziele. Nie należy słuchać głośno muzyki, szczególnie w podanych powyżej porach, ponieważ głośna muzyka jest często powodem problemów z sąsiadami.

Woda: uważaj na przecieki, przelewającą się wodę ze zlewów i wanien, gdyż woda może zalać mieszkanie znajdujące się poniżej i spowodować duże szkody.

Tylnie podwórze: teren znajdujący się z tyłu domu stanowi miejsce zabaw dzieci oraz miejsce do suszenia wypranej odzieży na sznurkach. Musisz utrzymywać to miejsce w czystości oraz w stanie zapewniającym bezpieczeństwo dzieci. Należy to do **Twoich** obowiązków, a nie właściciela budynku.

Śmieci

Rada miasta organizuje wywóz śmieci raz w tygodniu.

Wrzucaj śmieci **jedynie do dostarczonych pojemników**. Nie pozostawiaj śmieci w innych miejscach.

Po wrzuceniu śmieci zawsze zamykaj pokrywę pojemnika.

Jeżeli śmieci nie mieszczą się w pojemniku, **skontaktuj się z radą miasta**.

Nie wyjmuj odpadów z innych pojemników.

Nie pozwól dzieciom bawić się w pobliżu pojemników lub wyjmować z nich odpadów.

Stare meble i duże przedmioty

Rada miasta organizuje raz w tygodniu wywóz przedmiotów, które są za duże do pojemników oraz starych mebli np. łóżek,. Zadzwoń pod numer 0141 287 9700, aby się dowiedzieć w jakim dniu będzie wywóz w Twoim rejonie.

W dniu wywozu wystaw przedmioty na ulicę. Nie wystawiaj przedmiotów na ulicę w pozostałe dni. W dni świąteczne nie ma wywozu śmieci.

Zadzwoń pod numer 0141 287 9700 jeżeli chcesz, aby wywieziono Twoją **lodówkę** - są one transportowane oddzielnie.

Na ulicy

Chociaż gromadzenie się na ulicach w dużych grupach nie stanowi łamania prawa, należy zdawać sobie sprawę, że pewne osoby mogą się wystraszyć, gdy zobaczą duże grupy na rogach ulic. Może to być przyczyną problemów w Twoim rejonie.

Dalsze informacje

Zadzwoń do Ośrodka Dostępu do Służb Ochrony Środowiska (Environmental Protection Services Access Centre) pod numer 0141 287 9700 lub zajrzyj na stronę www.glasgow.gov.uk (służba ochrony środowiska).

Zakwaterowanie **3. Podatek lokalny**

Jeżeli jesteś właścicielem lub najmujesz dom, musisz płacić podatek lokalny (council tax). Podatek ten przeznaczany jest na finansowanie szkół, bibliotek, oświetlenia ulicznego oraz wodociągów.

Kwota podatku

Wysokość podatku zależy od wartości zajmowanego domu/mieszkania.

Kto płaci

Podatek lokalny musi płacić większość osób powyżej 18 lat. W niektórych przypadkach przysługują ulgi, np. jeżeli mieszkasz sam/sama. Zadzwoń na infolinię podatku lokalnego pod numer: 0845 600 8040 lub zajrzyj na stronę www.glasgow.gov.uk aby uzyskać więcej szczegółów.

Sposób uiszczania płatności

Podatek należy płacić co miesiąc. Istnieje wiele sposobów płacenia. Można dokonywać płatności online, płacić w lokalnych punktach poboru oraz w punktach Paypoint znajdujących się w sklepach i supermarketach. Jeżeli posiadasz rachunek bankowy, podatek może być płacony poprzez polecenie zapłaty (direct debit).

Jeżeli nie stać Cię na opłacanie podatku

Jeżeli przysługują Ci świadczenia socjalne lub masz niskie dochody, możesz ubiegać się o przyznanie ulgi podatkowej. Zadzwoń na infolinię podatku lokalnego, aby uzyskać szczegółowe informacje.

Jeżeli masz zaległości w opłaceniu podatku

Ważne jest dokonywanie regularnych płatności podatku lokalnego. W przeciwnym wypadku grozi Ci kara w wysokości 10% kwoty podatku, a w ostateczności postępowanie sądowe.

Jeżeli nie jesteś w stanie opłacać podatku lokalnego, powiadom o tym radę miasta. Im wcześniej ich poinformujesz, tym szybciej będą mogli pomóc Ci w znalezieniu rozwiązania w celu uniknięcia zadłużenia.

Więcej informacji

Urząd ds. Podatku Lokalnego (The Council Tax Office)
45 John Street, G1 1JE

Infolinia podatku lokalnego (Council Tax Enquiry Line): 0845 600 8040
Email: counciltax@fs.glasgow.gov.uk lub strona

www.glasgow.gov.uk

Zakwaterowanie **4. Bezpieczeństwo pożarowe**

Na tej stronie informujemy jak zapobiegać pożarom w domu oraz co robić w razie pożaru. Przeczytaj te informacje uważnie. Upewnij się, czy **każda osoba w Twoim domu wie co robić w razie pożaru**.

Zapobieganie pożarom

Straż pożarna (Strathclyde Fire and Rescue) oferuje BEZPŁATNE wizyty w celu oceny bezpieczeństwa pożarowego domu. Strażacy złożą Ci wizytę i powiedzą, jak bezpieczny jest Twój dom. Udzielą Ci informacji oraz porad, a jeżeli okaże się to konieczne, zainstalują 10-letnie czujniki dymu / lub wymienią baterie.

Aby zarezerwować wizytę, zadzwoń pod numer 0800 0731 999 **(BEZPŁATNY NUMER)**.

Papierosy i pożar

Palenie papierosów stanowi główną przyczynę śmierci w wyniku pożarów w domach. W zeszłym roku w Glasgow dziewięć osób zginęło w pożarach, których główną przyczyną było palenie papierosów. Dlatego:

- Zachowaj ostrożność podczas używania zapalek i zapalniczek
- Zachowaj ostrożność podczas gaszenia papierosów
- Zachowaj ostrożność przy opróżnianiu popielniczek
- Zachowaj szczególną ostrożność podczas zmęczenia lub po wypiciu alkoholu
- Upewnij się czy czujniki dymu w Twoim domu są sprawne

Czujniki dymu

Na każdej kondygnacji Twojego domu powinien się znajdować przynajmniej jeden czujnik dymu. W niektórych domach czujniki są zasilane z sieci, ale w większości przypadków wykorzystuje się do ich zasilania baterie o długiej żywotności. Sprawdzaj czujniki raz na tydzień poprzez naciśnięcie przycisku testu. Wymieniaj baterie raz na rok.

Twoje mieszkanie

Budynek, w którym mieszkasz został zaprojektowany i zbudowany z myślą o bezpieczeństwie pożarowym. Ściany oraz drzwi mieszkań mają taką konstrukcję, że wytrzymują działanie ognia oraz powstrzymują rozprzestrzenianie się dymu. Upewnij się czy:

- Schody i korytarze w Twoim budynku są wolne od przeszkód i śmieci
- Drogi ewakuacyjne nie są zablokowane

Jeżeli usłyszysz alarm czujnika dymu lub odkryjesz pożar:

WYJDŹ Z DOMU, WEZWIJ STRAŻ POŻARNĄ, POZOSTAŃ NA ZEWNĄTRZ!

Zaalarmuj wszystkie osoby znajdujące się w Twoim domu i postaraj się, aby możliwie jak najszybciej opuściły go.

Zamknij drzwi.

Po wyjściu z domu zadzwoń pod numer 999 z dowolnego telefonu i wezwij straż pożarną. Podaj adres miejsca, w którym wybuchł pożar.

Jeżeli zajmujesz mieszkanie w wysokim budynku:

- Nie opuszczaj mieszkania przez balkon, chyba że tamtędy wiedzie droga ewakuacyjna
- Korzystaj ze schodów, a nie z windy
- Zadzwoń pod numer 999 i wezwij straż pożarną. Podaj swój adres oraz piętro, na którym wybuchł pożar.

W razie pożaru w innym mieszkaniu:

Zazwyczaj pozostanie w swoim mieszkaniu będzie bezpieczne. Podejdź do okna tak, aby być w polu widzenia osób z zewnątrz.

W wypadku wystąpienia w Twoim mieszkaniu nadmiernej temperatury lub pojawienia się dymu, opuść je bezpieczną drogą ewakuacyjną. Oznaczenia drogi ewakuacyjnej powinny się znajdować na każdym piętrze wysokiego budynku.

- Korzystaj ze schodów, a nie z windy
- Zadzwoń pod numer 999 i wezwij straż pożarną. Podaj adres miejsca, w którym wybuchł pożar.

Więcej informacji na stronie: www.dontgivefireahome.com

MERCHANT CITY

Zdrowie

Usługi zdrowotne świadczy Państwowa Służba Zdrowia (NHS). Najwięcej świadczeń zdrowotnych uzyskasz za pośrednictwem lekarza rodzinnego (zwanego General Practitioner lub GP). **Możliwie jak najszybciej zarejestruj się u lekarza rodzinnego – nie czekaj aż zachorujesz lub pojawią się problemy ze zdrowiem.**

Jeżeli poważnie zachorujesz nie będąc zarejestrowanym u lekarza, udaj się do oddziału ratunkowego (Accident and Emergency) swojego lokalnego szpitala.

Wszelkie leczenie w ramach Państwowej Służby Zdrowia jest bezpłatne. Twój lekarz rodzinny może pobrać opłatę za kontrolę stanu zdrowia dla pracodawców i firm ubezpieczeniowych, prywatne zaświadczenia lekarskie, zaświadczenia na podróże zagraniczne oraz niektóre szczepienia na wyjazd za granicę. Możliwe, że będziesz musiał/musiła zapłacić za koszt lekarstw, koszt opieki dentystycznej lub okulistycznej (patrz poniżej).

Rejestrowanie się u lekarza rodzinnego

Zarejestruj się u lekarza rodzinnego w pobliżu Twojego miejsca zamieszkania. Listę lekarzy rodzinnych możesz uzyskać w bibliotece lub znaleźć na stronie www.show.scot.nhs.uk. Możesz również zapytać znajomych lub sąsiadów o lokalnych lekarzy rodzinnych.

Udaj się do przychodni w Twoim rejonie i poproś o wpisanie na listę pacjentów. Rejestracja jest bezpłatna. Możesz poprosić, aby Twoim lekarzem rodzinnym była kobieta.

Lekarz rodzinny może odmówić rejestracji, jeżeli lista jest pełna. W przypadku trudności w zarejestrowaniu się zadzwoń do Oddziału Usług Lekarzy Rodzinnych (Practitioner Services Departament) pod numer 0141 211 0676.

Po zarejestrowaniu lekarz rodzinny poinformuje Cię, jakie dokumenty potrzebuje do potwierdzenia Twojego statusu w tym kraju. Na przykład, jeżeli pochodzisz z Europejskiego Obszaru Ekonomicznego i planujesz pozostać na stałe w Wielkiej Brytanii, lekarz rodzinny może poprosić o przedstawienie dokumentów takich jak pokwitowania opłacenia podatku lokalnego w celu udowodnienia zamiaru pozostania. Jeżeli zamierzasz pozostać w Wielkiej Brytanii jedynie na krótki okres, możliwe że będziesz musiał/musiła okazać Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego.

Jako obywatel Europejskiego Obszaru Ekonomicznego masz prawo (oraz Twoja żona/mąż/osoba pozostająca w związku partnerskim i dzieci) do takiego samego leczenia jak wszyscy obywatele Wielkiej Brytanii. Jeżeli przebywasz tu tymczasowo, przy leczeniu będzie uwzględniany charakter opieki i okres czasu, na jaki spodziewasz się pozostać w tym kraju. Lekarz rodzinny może udzielić Ci więcej informacji.

Uzyskiwanie świadczeń medycznych

Zadzwoń do swojego lekarza rodzinnego w celu wyznaczenia terminu wizyty. Większość lekarzy rodzinnych przyjmuje pacjentów **jedynie w czasie wyznaczonych wizyt**. Otrzymasz termin wizyty u lekarza. Wizyta ta będzie tylko dla jednej osoby. Ważne jest punktualne przybycie na wizytę albo **powiadomienie lekarza**, jeżeli nie możesz przyjść.

Lekarz rodzinny skieruje Cię do specjalistów świadczących pozostałe usługi zdrowotne, np. dla kobiet w ciąży, w zakresie fizjoterapii i zdrowia psychicznego, jak również leczenie szpitalne, ale bez opieki dentystrycznej czy okulistycznej.

Poza normalnymi godzinami przyjąć

Wszyscy lekarze rodzinni mają zorganizowaną pomoc dla pacjentów poza normalnymi godzinami przyjęć. Jeżeli Ty lub osoba, którą się opiekujesz zachoruje i uznasz, że nie możesz czekać na otwarcie przychodni, zadzwoń do swojej przychodni w celu otrzymania informacji na temat uzyskania opieki medycznej. Możesz również zadzwonić pod numer infolinii NHS 24: 08454 24 24 24.

Infolinia NHS 24 udziela również ogólnych informacji zdrowotnych. Więcej informacji na ten temat znajdziesz na stronie www.nhs24.co.uk

Drobne wypadki

W razie niegroźnego wypadku należy udać się do oddziału pogotowia lokalnego szpitala.

Nagłe wypadki

W razie nagłego wypadku np. silnego krwotoku lub zatrzymania oddechu, zadzwoń pod numer 999 i wezwij karetkę. Podaj swoje nazwisko oraz adres, pod który ma przybyć karetka.

Twoje dzieci

Państwowa Służba Zdrowia świadczy opiekę zdrowotną dla dzieci i młodzieży od dnia urodzenia do ukończenia edukacji. Mają one także zapewnione regularne kontrole lekarskie w szkole. Jeżeli masz dzieci, **musisz je zarejestrować** u lekarza rodzinnego.

Szczepienia ochronne przeciwko chorobom zakaźnym

Dzieci w Wielkiej Brytanii są zazwyczaj szczepione w celu zabezpieczenia ich przed zachorowaniem na odrę, świnkę, różyczkę, polio, błonicę, tężec i zapalenie opon mózgowych. Mogą być również poddane testowi na gruźlicę. Wymienione choroby mogą być bardzo poważne, **dlatego bardzo ważną rzeczą** jest sprawdzenie u lekarza rodzinnego, pielęgniarki środowiskowej lub pielęgniarki szkolnej czy Twoje dziecko wymaga szczepienia.

Antykoncepcja i zdrowie seksualne

Państwowa Służba Zdrowia w Glasgow świadczy usługi w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego poprzez ośrodek **Sandyford Initiative**. Ośrodek oferuje konsultacje, informacje oraz usługi specjalistyczne. Wszystkie usługi są bezpłatne i niepotrzebne jest skierowanie od lekarza rodzinnego. Sandyford Initiative prowadzi kliniki na terenie Glasgow. Zadzwoń, aby uzyskać więcej informacji.

The Sandyford Initiative

2-6 Sandyford Place
Sauchiehall Street
G3 7NB

Tel: 0141 211 8130

Prezerwatywy można kupić w supermarketach, na stacjach benzynowych, w toaletach publicznych i aptekach.

Apteki

Jeżeli potrzebujesz lekarstwa, lekarz rodzinny wystawi Ci **receptę**, z którą musisz się udać do apteki. Apteka może się znajdować w przychodni lekarza rodzinnego. Jeżeli jej tam nie ma, powinna być w pobliżu Twojego miejsca zamieszkania.

Aptekarze mogą Ci również doradzić i sprzedać lekarstwa nie wymagające recepty na pomniejsze problemy zdrowotne. Cena tych lekarstw jest różna.

Koszt lekarstwa/recepty

Za zrealizowanie recepty pobierana jest opłata (6,65 GBP za każdy lek wg danych z kwietnia 2006). Dzieci, kobiety w ciąży, osoby starsze oraz osoby pobierające świadczenia socjalne lub mające niskie dochody są zwolnione z tej opłaty.

Jeżeli recepty potrzebujesz regularnie, warto wykupić receptę długoterminową (**prepayment certificate**) w swojej aptece. Recepta kosztuje 34,65 GBP na 4 miesiące i 95,30 GBP na 12 miesięcy.

Aby uzyskać więcej informacji na temat opłat za recepty, poproś o ulotkę HC11 w aptece lub na pocztę.

Usługi dentystyczne

Zarejestruj się u lokalnego dentysty. Ich listę otrzymasz w bibliotece, ośrodku zdrowia lub poproś o informacje znajomych lub sąsiadów. Możesz zarejestrować się u dentysty Państwowej Służby Zdrowia lub prywatnego dentysty (jeżeli skorzystasz z usług prywatnego dentysty, zapłacisz pełny koszt usługi dentystycznej).

Rząd ustala opłaty dentystyczne w ramach Państwowej Służby Zdrowia raz w roku. Płaci się 80% kosztów leczenia do maksimum 384 GBP za każdą kurację (stan na kwiecień 2006). Następujące osoby otrzymują bezpłatne leczenie w ramach Państwowej Służby Zdrowia:

- Dzieci i młodzież do 18 roku życia
- Młodzież do 19 roku życia ucząca się w pełnym wymiarze godzin
- Kobiety w ciąży lub z dzieckiem w wieku poniżej 12 miesięcy
- Osoby dorosłe, które otrzymują zapomogę dla rencistów (Pension Guarantee Credit) lub świadczenia takie jak zasiłek dla osób o niskich dochodach lub poszukujących pracy.

Osoby o niskich dochodach (wliczając w to osoby starsze i studentów) mogą ubiegać się o pomoc w zakresie kosztów dentystycznych. Wymaga to wypełnienia formularza HC1, który możesz otrzymać od swojego dentysty lub na pocztę.

W nagłych wypadkach lub w razie występowania silnego bólu skontaktuj się ze swoim dentystą. Jeżeli nie jesteś zarejestrowany u dentysty, skontaktuj się ze szpitalem dentystycznym (Dental Hospital), 378 Sauchiehall Street. Tel: 0141 232 6323. Leczenie jest płatne i należy umówić się na wizytę. Telefon czynny jest w godzinach 9.00-12.45 oraz 13.30-17.00 w dni powszednie.

Opieka okulistyczna

Na badanie oczu możesz się udać do dowolnego optyka. Jeżeli przysługuje Ci bezpłatne leczenie w ramach Państwowej Służby Zdrowia, badanie oczu jest bezpłatne. Część lub pełny koszt okularów pokrywasz Ty. Optyk poinformuje Cię o koszcie oraz wymaganych dokumentach. W przypadku stwierdzenia problemów z oczami okulista skieruje Cię do Twojego lekarza rodzinnego.

Inne sprawy zdrowotne

Jeżeli Ty lub ktoś, kim się opiekujesz, wymaga specjalnej pomocy lub leczenia z powodu niepełnosprawności, problemu zdrowotnego lub innej specjalnej potrzeby, skontaktuj się ze swoim lekarzem rodzinnym. Lekarz poinformuje Cię na temat wszelkiej pomocy, którą możesz uzyskać.

Tłumaczenie ustne

Jeżeli słabo mówisz po angielsku, poinformuj o tym recepcję w przychodni lekarza rodzinnego lub innej placówce służby zdrowia. Placówka skontaktuje się z tłumaczem, abyś mógł/mogła otrzymać informacje w swoim języku.

Skargi i zażalenia

Jeżeli jesteś niezadowolony z usługi, masz prawo złożyć zażalenie. Poproś o informacje na temat procedury skarg i zażaleń, z której dowiesz się o sposobie składania zażalenia.

Pomoc i informacje

Jeżeli potrzebujesz pomocy w wypełnieniu formularzy lub innych dokumentów, skontaktuj się z Biurem Porad Obywatelskich (patrz strona 60).

Więcej informacji otrzymasz pod numerem bezpłatnej infolinii szkockiej służby zdrowia - NHS Scotland: 0800 22 44 88 oraz na stronie www.show.scot.nhs.uk lub www.adviceguide.org.uk/scotland

Usługi dla kobiet

Porady i wsparcie

Jeżeli pragniesz zwrócić się o pomoc ze swoimi różnorodnymi problemami do specjalisty-kobiety, do dyspozycji masz wiele pomocnych usług. Usługi te są bezpłatne. Nikt się nie dowie, że z nich korzystałaś. Młode kobiety poniżej 18 lat i dzieci mają pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy, jeżeli grozi im poważne niebezpieczeństwo. Możliwe, że w wyniku korzystania z podanych poniżej usług będziesz się kontaktować z innymi instytucjami w celu uzyskania specjalistycznej pomocy. Poinformuj, jeżeli potrzebujesz pomocy tłumacza oraz jeżeli chcesz, aby tłumaczem była kobieta.

Usługi dla kobiet w ciąży

Jeżeli jesteś w ciąży, umów się na wizytę u swojego lekarza rodzinnego. Lekarz rodzinny skontaktuje Cię z odpowiednimi specjalistami.

W przypadku niechcianej ciąży możesz porozmawiać ze swoim lekarzem rodzinnym lub skontaktować się z ośrodkiem **Sandyford Initiative** pod numerem 0141 211 8130. Z ośrodkiem możesz też skontaktować się bezpośrednio bez wcześniejszego zwracania się do lekarza rodzinnego.

Usługi w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego

Ośrodek **Sandyford Initiative**, 4 Sandyford Place, Sauchiehall Street oferuje poradnictwo planowania rodziny, świadczy usługi w zakresie zdrowia seksualnego oraz udziela porad i prowadzi przychodnie na terenie miasta. Oferuje również pomoc psychologiczną, informacje oraz szereg usług specjalistycznych, np. testy do wykrywania zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową. Więcej informacji uzyskasz pod numerem telefonu 0141 211 8130 lub na stronie www.sandyford.org. Z ośrodkiem Sandyford Initiative możesz skontaktować się bezpośrednio bez wcześniejszego zwracania się do lekarza rodzinnego.

Gwałt i przemoc na tle seksualnym

Jeżeli padłaś ofiarą gwałtu lub przemocy seksualnej, zadzwoń do Centrum Kryzysowe Ofiar Gwałtu (**Rape Crisis Centre**). Jeżeli napaść miała miejsce w Wielkiej Brytanii, możesz również skontaktować się z policją. Są tam zatrudnieni specjaliści, którzy mogą Ci pomóc. Ważną rzeczą jest udanie się do lekarza. Możesz poprosić, aby przyjmujący Cię lekarz był kobietą.

Centrum Kryzysowe Ofiar Gwałtu (Rape Crisis Centre)

Tel: 0141 552 3200 info@rapecrisiscentre-glasgow.co.uk

www.rapecrisiscentre-glasgow.co.uk

Przemoc w domu

Jeżeli Twój mąż/partner lub ktoś inny w Twoim domu używa przemocy lub zastrasza Cię, skontaktuj się z Pomocą dla Kobiet (**Glasgow Women's Aid**) lub infolinią Przemoc Domowa (**Domestic Abuse Helpline**). Uzyskasz poradę i zostaniesz poinformowana o dostępnej pomocy. Możesz również skontaktować się z lokalnym posterunkiem policji. Są tam zatrudnieni specjaliści, którzy mogą Ci pomóc.

Infolinia Przemoc w Domu (czynna 24 godz. na dobę)

Tel: 0800 027 1235 (numer bezpłatny)

Pomoc dla Kobiet (Glasgow Women's Aid)

30 Bell Street

G1 1LG

Tel: 0141 553 2022

Prostytucja

Często kobiety trudnią się prostytutką, ponieważ nie mają innego sposobu zdobycia pieniędzy, których potrzebują np. na spłnienie długów za koszty podróży do Wielkiej Brytanii lub opłacenie kosztów mieszkania i wyżywienia.

Prostytuowanie się na ulicy, prowadzenie domu publicznego lub praca w nim są nielegalne. Jeżeli się tym trudnisz, grozi Ci zaareztowanie i sprawa sądowa.

Niektóre kobiety są zmuszane lub wabione kłamstwem do prostytutki przez inną osobę. Zmuszanie kobiety do prostytutki oraz czerpanie z tego zysku stanowi poważne przestępstwo. Różne instytucje w Glasgow współpracują, aby zapewnić, że każda osoba czerpiąca zyski z prostytutki kobiet zostanie schwytana i ukarana.

Jeżeli potrzebujesz kogoś poinformować o swojej sytuacji, skontaktuj się z organizacją **Base 75**. Nie zostaniesz osądzona, a Twoje nazwisko nie zostanie nikomu ujawnione. Otrzymasz tam poradę, opiekę lekarską i wsparcie oraz pomoc w zerwaniu z prostytutką.

Base 75

75 Robertson Street

G2 8QD

Tel: 0141 204 3712

Powrót do kraju

Jeżeli zostałaś zmuszona do przyjazdu do Wielkiej Brytanii lub przybyłaś tutaj w przekonaniu, że masz zatrudnienie i dowiedziałaś się, że nie ma pracy dla Ciebie, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (**International Organization for Migration**) może Ci pomóc, jeżeli pragniesz wrócić do swojego kraju. Organizacja ta zapewni Ci bezpieczny powrót.

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM International Organization for Migration)

38 Queen Street

G1 3DX

Tel: 0800 783 2332 (numer bezpłatny)

www.iomlondon.org

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

Dzieci i młodzież

Zgodnie z prawem rodzice są zobowiązani dbać o zdrowie i dobro swojego dziecka. W Szkocji dzieckiem jest osoba poniżej 16 roku życia.

Nie należy zostawiać dziecka samego, nawet na krótki okres czasu. Jeżeli potrzebujesz wyjść i zostawić dziecko, musisz zapewnić mu opiekę na czas swojej nieobecności.

Bicie, krzywdzenie lub kaleczenie dziecka jest sprzeczne z prawem.

O pomoc lub informacje we wszelkich sprawach dotyczących Twoich dzieci lub rodziny, zwróć się do pielęgniarki środowiskowej (za pośrednictwem swojego lekarza rodzinnego – patrz strona 34), szkoły dziecka lub pracownika socjalnego. Informacje na temat najbliższego biura opieki społecznej możesz uzyskać pod numerem 0141 429 8000.

Pod powyższy numer możesz również zadzwonić, aby skontaktować się z członkami zespołu ds. rozwoju społeczności lokalnej (**community development**) wydziału opieki społecznej w swoim rejonie. Otrzymasz informacje o lokalnych grupach wsparcia, które mogą pomóc Tobie i Twojej rodzinie oraz organizowanych akcjach, np. grupy językowe dla starszych nastolatków.

Opieka nad dziećmi

Jeżeli potrzebujesz pomocy w opiece nad dzieckiem w czasie, gdy jesteś w pracy, do dyspozycji są całodziennie żłobki, zarejestrowane opiekunki do dzieci oraz kluby pozalekcyjne na terenie Glasgow. Ich dane uzyskasz w lokalnej szkole. Możesz również przejrzeć link Childcare Link na stronie www.childcarelink.gov.uk.

Szkolnictwo i edukacja

Wydział Edukacji Rady Miasta Glasgow jest odpowiedzialny za edukację wszystkich dzieci w Glasgow.

W Wielkiej Brytanii wszystkie dzieci w wieku szkolnym (około 5-16 lat) mają zapewnioną **bezpłatną** edukację. **Zgodnie z prawem** dzieci w wieku szkolnym mają obowiązek uczęszczania do szkoły. Dlatego należy możliwie jak najszybciej zapisać swoje dzieci do szkoły. Zapisz swoje dziecko kontaktując się z dyrektorem miejscowej szkoły.

Zazwyczaj dzieci uczęszczają do najbliższej szkoły, ale jeżeli chcesz, aby dziecko chodziło do innej szkoły, możesz poprosić w miejscowej szkole o formularz podania o umieszczenie go w innej szkole (placing request form).

Zarówno chłopcy, jak i dziewczęta mają zapewnioną taką samą edukację. Większość klas jest mieszana, uczą się w nich razem chłopcy i dziewczęta.

Jeżeli Twoje dziecko słabo lub wcale nie mówi po angielsku, uzyska pomoc w zintegrowaniu się z klasą, aby mogło się poczuć jej członkiem.

Jeżeli Twoje dziecko potrzebuje dodatkowej pomocy, np. jeżeli ma trudności w nauce lub jest niepełnosprawne fizycznie, zapewnimy mu pełną pomoc.

Nauczanie przedszkolne

Dzieci w wieku 3 i 4 lat otrzymują bezpłatną edukację. Jest ona dostępna w dni powszednie, rano lub po południu. Zadzwoń do placówki szkolnej Pre-five Unit pod numer 0141 287 5277, aby uzyskać informacje.

Szkoła podstawowa

Dzieci rozpoczynają szkołę podstawową w roku, w którym kończą 5 lat (liczonym od 1 marca do 28 lutego). Dzieci uczęszczają do szkoły podstawowej przez 7 lat, od klasy 1 do 7.

Szkoła średnia

Dzieci rozpoczynają szkołę średnią w roku, w którym kończą 11 lat (liczonym od 1 marca do 28 lutego). Dzieci mogą zakończyć naukę w wieku 16 lat. Jeżeli kończą 16 lat przed końcem lutego, wówczas mogą zakończyć szkołę w okresie ferii Bożego Narodzenia w grudniu poprzedniego roku. Jeżeli kończą 16 lat przed 30 września, wówczas mogą zakończyć szkołę na początku ferii letnich w czerwcu/lipcu.

Dni nauczania i rok szkolny

Szkoły prowadzą nauczanie od poniedziałku do piątku, zazwyczaj w godzinach od 9.00 do 15.00 (szkoły podstawowe) i do 15.30 (szkoły średnie).

Rok szkolny rozpoczyna się w sierpniu, a kończy w czerwcu. Następujące okresy są wolne od nauki: długie wakacje letnie (7 tygodni); 2 tygodnie w grudniu (Boże Narodzenie); 2 tygodnie w okresie Świąt Wielkanocnych (marzec/kwiecień) i 1 tydzień w październiku. Są również inne dni wolne oraz wolne z powodu odbywania szkoleń przez nauczycieli. Ze szkoły swojego dziecka otrzymasz listę wolnych dni.

Program nauczania w szkole

Wszystkie dzieci w Szkocji uczą się zgodnie z programem nauczania 5-14, który określa, czego dzieci powinny się nauczyć w wieku od 5 do 14 lat z poszczególnych przedmiotów. Organizowane są egzaminy, które dziecko może zdać w szkole średniej, aby mogło rozpocząć naukę w college'u, na uniwersytecie lub mogło pracować. Szkoła udzieli Ci więcej informacji na temat tych egzaminów.

Szkolnictwo specjalne

Jeżeli Twoje dziecko ma specjalne potrzeby edukacyjne z powodu niepełnosprawności fizycznej, trudności w uczeniu lub z jakiegokolwiek innego powodu, Wydział Edukacji omówi z Tobą tę kwestię. Aby uzyskać więcej informacji, skontaktuj się z Placówką Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych (Special Education Needs Unit) pod numerem 0141 287 4919.

Posiłki w szkole

Wszystkie szkoły oferują obiad za 1,15 GBP. W szkołach średnich jest wybór posiłków w różnych cenach. Dzieci, których rodzice mają niskie dochody, dostają obiad **bezpłatnie**. Zapytaj w szkole o szczegółowe informacje.

Większość szkół posiada kluby śniadaniowe (Breakfast Clubs) oferujące **bezpłatne śniadanie** dla dzieci od godziny 8.15.

Dzieci ze szkół podstawowych otrzymują **bezpłatną porcję owoców** każdego dnia.

Odzież szkolna

Większość szkół zachęca dzieci do noszenia mundurków. Najczęściej jest to prosty mundur, np. koszula z plaketką szkoły. Istnieje możliwość uzyskania zasiłku na odzież szkolną dla dzieci, których rodzice mają niskie dochody. Zapytaj w sekretariacie szkoły o szczegółowe informacje.

Władze szkoły rozumieją, że ze względów religijnych lub kulturowych niektóre dzieci będą musiały nosić pewną odzież lub zakrywać swoje ramiona/nogi podczas zajęć sportowych lub pływania.

Zapewnione są oddzielne przebieralnie dla dziewcząt i chłopców.

Transport

Twoje dziecko otrzyma bezpłatny transport do szkoły, jeżeli miejscowa szkoła znajduje się w odległości większej niż 1 mila od domu (szkoła podstawowa) lub większej niż 2 mile (szkoła średnia). Dziecko nie otrzyma bezpłatnego transportu, jeżeli zapiszesz je do zamiejscowej szkoły, która jest oddalona od domu odpowiednio o ponad 1 lub 2 mile. Zwróć się o bilety wielokrotnego przejazdu do Zarządu Oświaty (Education Headquarters) pod numer 0141 287 4701/4702/4703/4704.

Religia

W Glasgow znajdują się szkoły niewyznaniowe i szkoły rzymsko-katolickie.

Dzieci mogą zrezygnować z wszelkich praktyk religijnych w szkole. Należy powiadomić szkołę, jeżeli Twoje dziecko rezygnuje z praktyk religijnych.

Proszę powiadom szkołę, jeżeli masz jakiekolwiek potrzeby religijne lub kulturowe. Każdego roku możesz zwolnić swoje dziecko ze szkoły na okres do 3 dni z okazji uznanych świąt i wydarzeń religijnych w przypadku wiary innej od wiary chrześcijańskiej.

Dyscyplina

Szkoły zachęcają do pozytywnego zachowania dzieci i nagradzają za dobre zachowanie. W szkole nie stosuje się fizycznego karania dzieci. Za złe zachowanie dzieci mogą otrzymać pisemne ćwiczenia lub utracić pewne przywileje (np. czas do zabawy). Jeżeli będą jakiekolwiek problemy dotyczące zachowania dziecka, rodzice zostaną powiadomieni przez szkołę.

Rodzice w szkole

Rodzice są zapraszani do szkół. Wywiady odbywają się raz lub dwa razy do roku. Dzięki nim rodzice mają okazję poznać nauczycieli dziecka oraz dowiedzieć się, jak dziecko radzi sobie w szkole. Raz w roku rodzice otrzymują pisemne informacje o postępie swojego dziecka w szkole. Jeżeli nie znasz angielskiego, szkoła zorganizuje tłumacza, aby przeczytał Ci te informacje (report).

Rodzice mogą być zaangażowani w działalność szkoły na wiele sposobów. Zapytaj w szkole o szczegółowe informacje.

Tłumacze

Szkoły mogą zorganizować tłumacza do pomocy podczas spotkań z nauczycielami. Proszę poinformuj szkołę, jeżeli chcesz porozmawiać z nauczycielem i potrzebujesz tłumacza.

Zdrowie

W każdej szkole zatrudniona jest pielęgniarka, która wykonuje kontrole stanu zdrowia, np. badanie wzroku i słuchu. Dzieci są również szczepione przeciwko poważnym chorobom zakaźnym. Otrzymasz list z informacją o kontrolach stanu zdrowia z prośbą o udzielenie zgody na ich wykonanie.

Nękanie na tle rasowym i tyranizowanie

Wszystkie szkoły realizują politykę przeciwdziałania nękanii na tle rasowym oraz tyranizowaniu i traktują te sprawy bardzo poważnie. Jeżeli Ty lub Twoje dziecko jesteście niezadowoleni z czegoś, co ma miejsce w szkole, poinformuj o tym szkołę

Kontakt

Zarząd Oświaty (Education Headquarters)

Wheatley House

25 Cochrane Street

Glasgow G1 1HL

Phone: 0141 287 5384/4929

Email: education@glasgow.gov.uk

www.glasgow.gov.uk/education

Szkolnictwo wyższe

Po ukończeniu szkoły średniej Twoje dzieci mogą kontynuować edukację w szkole dalszego kształcenia, tzw. college lub na uniwersytecie. Szkoła Twojego dziecka poinformuje Cię o możliwościach. Sprawdź w bibliotece lub w Internecie listę szkół wyższych w Glasgow.

Również Ty możesz podjąć dalszą naukę. College i uniwersytety oferują szereg kursów (patrz strona 10, aby znaleźć informacje na temat kolegów znajdujących się w Glasgow i jego okolicach). Dla studiujących istnieje możliwość uzyskania dofinansowania oraz innej formy wsparcia.

Uniwersytet Otwarty (Open University) w Szkocji wydał pakiet informacyjny o różnych drogach do osiągnięcia wykształcenia wyższego zatytułowany Diverse Routes into Higher Education: www.diverseroutes.co.uk

Edukacja nieformalna

Prowadzone są zajęcia i ćwiczenia dla wszystkich grup wiekowych z różnych dziedzin. Sprawdź w swojej bibliotece lub skontaktuj się z członkami zespołu ds. rozwoju społeczności lokalnej (**community development**) opieki społecznej w swoim rejonie (0141 429 8000).

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

Twoje bezpieczeństwo

Jest ważne, aby każdy mieszkaniec Glasgow mógł żyć i pracować bezpiecznie.

1. Policja i przestępczość

Policja w Glasgow stanowi część Policji Strathclyde. Posterunki policji znajdują się na całym terenie miasta (patrz lista poniżej).

Policja nie jest organizacją militarną, ani częścią sił zbrojnych. Jej zadaniem jest zapewnić, aby miasto Glasgow było bezpiecznym miejscem do życia, pracy oraz dla turystyki.

Poinformuj policję, jeżeli obawiasz się o swoje własne bezpieczeństwo lub Twojej rodziny.

Policja zatrudnia funkcjonariuszy, którzy są specjalnie przeszkoleni do udzielania pomocy ofiarom przemocy lub wykorzystywania w jakikolwiek sposób. Poproś jeżeli chcesz rozmawiać z funkcjonariuszem tej samej płci co Ty.

Poproś o tłumacza, jeżeli nie mówisz po angielsku. Policja może zapewnić tłumaczenie bezpośrednio, kiedy tłumacz jest przy Tobie obecny, jak też tłumaczenie telefoniczne.

Kontakt z policją

Zadzwoń pod numer 0141 532 2000 lub udaj się na posterunek policji.

Jak zgłosić przestępstwo

Jeżeli jesteś świadkiem lub ofiarą przestępstwa:

- W razie zagrożenia dzwoń pod numer 999 z dowolnego telefonu i wezwij policję.
- Zgłoś przestępstwo policji dzwoniąc pod numer 0141 532 2000 lub 0870 050 1999 lub udając się na najbliższy posterunek policji.
- Drobne przestępstwa możesz również zgłosić na stronie internetowej www.strathclyde.police.uk
- W przypadku przestępstw o podłożu rasistowskim lub homofobicznym możesz zgłosić przestępstwo, z zachowaniem poufności, innej organizacji niż policja. Jest to tzw. zgłaszanie pośrednie (**Remote Reporting**). Aby uzyskać więcej informacji i listę organizacji zaangażowanych w ten program, zajrzyj na stronę www.strathclyde.police.uk

Bezpieczeństwo w domu

Każdy posterunek policji zatrudnia funkcjonariusza ds. bezpieczeństwa w społeczności (community safety officer). Funkcjonariusz udzieli Ci porad na temat bezpieczeństwa osobistego oraz bezpieczeństwa w domu.

Posterunki policji

Stewart Street:	50 Stewart Street, G4 0HY
Cranstonhill:	945 Argyle Street, G3 8JG
Partick:	609-611 Dumbarton Road, G11 6HY
Garscadden:	2301 Great Western Road, G15 6RT
Maryhill:	1380 Maryhill Road, G20 9TX
Drumchapel:	300 Kinfauns Drive, G15 7HA
Saracen:	104 Barloch Street, G22 5BY
London Road:	85 London Road, G40 3RX
Ballieston:	24-26 Main Street, Baillieston, G69 6SL
Shettleston:	1051 Shettleston Road, G32 7PE
Baird Street:	6 Baird Street, G4 0EX
Springburn:	755 Hawthorn Street, G22 6AY
Easterhouse:	1 Bogbain Road, G34 9DU
Helen Street:	923 Helen Street, G52 1EE
Pollock:	3 Brockburn Crescent, G53 5AF
Giffnock:	Braidholm Road, G46 6HA
Cathcart:	744 Aikenhead Road, G42 0NS
Castlemilk:	Dougrie Road, G45 9NH
New Gorbals:	383 Cumberland Street, G5 0S
Pollockshaws:	217 Shawbridge Street, G43 1QN
Craigie:	86 Craigie Street, G42 8NA

2. Prowadzenie pojazdu

Jeżeli posiadasz samochód lub zamierzasz prowadzić pojazd w Wielkiej Brytanii, musisz to robić w sposób **legalny**.

Prawo jazdy

- Do prowadzenia pojazdu w Wielkiej Brytanii musisz posiadać prawo jazdy.
- Jeżeli mieszkasz w Wielkiej Brytanii i posiadasz ważne prawo jazdy wydane w kraju Unii Europejskiej, możesz tutaj prowadzić pojazd. Jednakże w ciągu pewnego okresu musisz je wymienić na brytyjskie prawo jazdy w ciągu pewnego okresu czasu. Długość tego okresu zależy od tego, czy jest to zwyczajne czy też zawodowe prawo jazdy (do prowadzenia autobusów itd.). Sprawdź szczegółowe informacje na stronie www.dvla.gov.uk lub poproś o ulotkę w miejscowym urzędzie pocztowym.
- Jeżeli masz ponad 17 lat i nie posiadasz prawa jazdy, możesz się ubiegać o tymczasowe prawo jazdy i uczyć się jazdy. Po zdaniu egzaminu otrzymasz pełne prawo jazdy.
- Przed zdaniem egzaminu możesz prowadzić pojazd tylko wtedy, jeżeli:
 1. Posiadasz brytyjskie tymczasowe prawo jazdy
 2. Jesteś nadzorowany w samochodzie przez kogoś, kto ma ukończone 21 lat i posiada pełne brytyjskie prawo jazdy od przynajmniej 3 lat
 3. Na samochodzie znajdują się tablice z literą L (nauka jazdy)
 4. Nie poruszasz się po autostradzie
 5. Samochód, którym jedziesz, nie ciągnie przyczepy

Posiadanie pojazdu

- Samochód musisz zarejestrować w Urzędzie Rejestracji Kierowców i Pojazdów (Driver and Vehicle Licensing Agency, DVLA) www.dvla.gov.uk
- Musisz opłacić podatek drogowy. Podatek jest ważny na 6 lub 12 miesięcy, a dowód opłacenia podatku w postaci plaketki należy nakleić na przednią szybę. Plaketkę możesz kupić na poczcie lub bezpośrednio z DVLA.

- Musisz ubezpieczyć swój samochód i wszystkich kierowców. Jako ubezpieczony w razie wypadku otrzymasz pieniądze na naprawę swojego samochodu lub jakiegoś innego samochodu uczestniczącego w wypadku, a także na pokrycie kosztów leczenia odniesionych obrażeń.
- Jeżeli samochód ma ponad 3 lata, musi być kontrolowany i badany **raz w roku** przez warsztat upoważniony do wykonywania takich badań. Jeżeli samochód przejdzie badania pozytywnie, otrzymasz świadectwo badań technicznych pojazdu (MOT certificate) stwierdzające, że samochód jest zdatny do jazdy.
- Do opłacenia podatku drogowego musisz posiadać świadectwo ubezpieczenia oraz świadectwo badań technicznych pojazdu.

Prowadzenie samochodu

- Musisz mieć co najmniej 17 lat.
- Musisz być ubezpieczony, aby prowadzić pojazd.
- Prowadzenie pod wpływem alkoholu lub narkotyków jest zabronione.
- Obowiązuje przestrzeganie brytyjskiego kodeksu drogowego. Egzemplarz kodeksu możesz znaleźć w bibliotece lub kupić w księgarni.
- Musisz posiadać dowód opłacenia podatku drogowego, ubezpieczenie samochodu oraz świadectwo badań technicznych pojazdu (MOT certificate).

Prowadzenie pojazdu bez prawa jazdy, dowodu opłacenia podatku drogowego, świadectwa badań technicznych pojazdu i/lub ubezpieczenia stanowi przestępstwo.

Dalsze informacje

Zajrzyj na stronę www.dvla.gov.uk zadzwoń pod numer telefonu 0870 850 0007 lub odwiedź biuro DVLA pod adresem 46 West Campbell Street, G2 6TT.

Biblioteki

W Glasgow znajduje się wiele bibliotek. Usługi świadczone przez biblioteki są **bezpłatne**. Możesz korzystać z biblioteki w celu uzyskania informacji o swoim miejscu zamieszkania, przeczytania prasy, skorzystania z komputera i Internetu lub wypożyczenia książek, płyt CD i DVD. Wiele bibliotek posiada książki i czasopisma wydane w językach obcych. Wszystkie biblioteki posiadają specjalne książki i działy dla dzieci.

Jeżeli mieszkasz, pracujesz lub studiujesz w Glasgow, zapisz się do najbliższej biblioteki

ANDERSTON

Berkeley Street G3 7DN
Tel: 0141 287 2872

ANNIESLAND

833 Crow Road, G13 1LE
Tel: 0141 954 5687

BAILLIESTON

141 Main Street, G69 6AA
Tel: 0141 771 2433

BARMULLOCH

46 Wallacewell Quadrant, G21
Tel: 0141 558 8294

BRIDGETON

23 Landressy Street, G40 1BP
Tel: 0141 554 0217

CARDONALD

1113 Mosspark Drive, G52 3BU
Tel: 0141 882 1381

CASTLEMILK

100 Castlemilk Drive, G45 9TN
Tel: 0141 634 2066

DENNISTOUN

2a Craigpark, G31 2NA
Tel: 0141 554 0055

DRUMCHAPEL

65 Hecla Avenue, G15 8LX
Tel: 0141 944 5698

EASTERHOUSE

5 Shandwick Street, G34 9DP
Tel: 0141 771 5986

ELDER PARK

228a Langlands Road, G51 3TZ
Tel: 0141 445 1047

GORBALS

Crown Street, G5
Tel: 0141 429 0949

GOVANHILL

170 Langside Road, G42 7JU
Tel: 0141 423 0335

HILLHEAD

348 Byres Road
Glasgow G12 8AP
Tel: 0141 339 7223

CASTLEMILK TOWER

55 Machrie Road, G45 0AR
Tel: 0141 634 7110

COUPER INSTITUTE

84 Clarkston Road, G44 3DA
Tel: 0141 637 1544

CRANHILL BEACON

200 Bellrock Street, G33 3LZ
Tel: 0141 774 3736

BIBLIOTEKA W GALERII EDUKACYJNEJ GOMA:

Galeria Sztuki Nowoczesnej
Gallery of Modern Art
Queen Street, G1 3HA
Tel 0141 248 0143

RIDDRIE

1020 Cumbernauld Road,
G33 2QS
Tel: 0141 770 4043

MARYHILL

1508 Maryhill Road, G20 9AD
Tel: 0141 946 2348

MILTON

163 Ronaldsay Street, G22 7AP
Tel: 0141 772 1410

PARKHEAD

64 Tollcross Road, G31 4XA
Tel: 0141 554 0198

IBROX

1 Midlock Street, G51 1SL
Tel: 0141 427 5831

KNIGHTSWOOD

27 Dunterlie Avenue, G13 3BB
Tel: 0141 959 2041

LANGSIDE

2 Sinclair Drive, G42 9QE
Tel: 0141 632 0810

RIDDRIE

1020 Cumbernauld Road,
G33 2QS
Tel: 0141 770 4043

MARYHILL

1508 Maryhill Road, G20 9AD
Tel: 0141 946 2348

ROYSTON

67 Royston Road, G21 2QW
Tel: 0141 552 1657

SHETTLESTON

154 Wellshot Road, G32 7AX
Tel: 0141 778 1221

WOODSIDE

343 St. George's Road, G3 6JQ
Tel: 0141 332 1808

Prawo pobytu w Wielkiej Brytanii

Po legalnym przepracowaniu bez przerwy 12 miesięcy w Wielkiej Brytanii, w ramach Programu Rejestracji Pracowników możesz się ubiegać o pozwolenie na pobyt (**residence permit**). Pozwolenie uprawnia Cię do mieszkania i pracy w Wielkiej Brytanii oraz daje takie same prawa dostępu do służby zdrowia i opieki społecznej oraz w sprawach mieszkaniowych, jakie posiadają obywatele brytyjscy. Zwróć się o formularz podaniowy EEA1 do Oddziału Formularzy Podaniowych MSW (Home Office Application Forms Unit) pod numer 0870 241 0645 lub pobierz ze strony www.ind.homeoffice.gov.uk.

Aby uzyskać informacje, zadzwoń do Biura Informacji ds. Imigracji i Obywatelstwa (Immigration and Nationality Enquiry Bureau) pod numer 0870 606 7766.

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

Powrót do kraju

Jeżeli nielegalnie przemycono Cię lub sprzedano do Wielkiej Brytanii i/lub nie posiadasz legalnego statusu w Wielkiej Brytanii, możliwe że będziesz mógł/mogła uzyskać pomoc w powrocie do kraju od Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (**International Organization for Migration**). Możliwe jest również, że będziesz mógł/mogła uzyskać pomoc w ponownym osiedleniu się w swoim kraju. Poinformuj tę organizację, jeżeli obawiasz się o swoje bezpieczeństwo.

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM International Organization for Migration)

38 Queen Street

Glasgow

G1 3DX

Tel: 0800 783 2332 (połączenie bezpłatne)

www.iomlondon.org

Dodatkowe porady i informacje

Wiele organizacji w Glasgow oferuje bezpłatne, poufne i niezależne porady. Poniższe organizacje wymieniamy, ponieważ współpracują one z wieloma ludźmi na terenie miasta i mogą Cię poinformować o innych organizacjach w Twoim rejonie. Wszystkie organizacje są członkami Sieci Placówek Doradczo-Informacyjnych w Glasgow (Glasgow's Advice and Information Network).

Ogólne porady (i dobry punkt wyjściowy)

Bezpośrednie (telefoniczne) Porady Obywatelskie

Citizens Advice Direct: telephone advice: 0844 848 9600

www.citizensadvice.org.uk

Centralne Biuro Porad Obywatelskich w Glasgow

Glasgow Central Citizens Advice Bureau

(zapytaj o adres lokalnego Biura Porad Obywatelskich)

48 Albion Street, G1 1LH Tel: 0141 552 5556

www.adviceguide.org.uk

Prawo

Centrum Prawne ds. Mniejszości Etnicznych

Ethnic Minorities Law Centre

41 St Vincent Place, G1 2ER Tel: 0141 204 2888

Agencja Usług Prawnych (Legal Services Agency)

Fleming House

134 Renfrew Street, G3 6TS Tel: 0141 353 3354

Zakwaterowanie

Organizacja ds. Pomocy w Zakwaterowaniu (Positive Action in Housing)

98 West George Street, G2 1PJ Tel: 0141 353 2220

Finanse

Zespół Doradczy Opieki Socjalnej ds. Finansowych

(Social Work Money Advice Team)

Nye Bevan House 2

20 India St, G2 4PF Tel: 0141 287 9761

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

Glasgow City Council
Corporate Policy
City Chambers
Glasgow
G2 1DU

